TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Tahlava

LATVIJAS TAUTAS FRONTES
VALMIERAS RAJONA NODAĻAS INFORMATĪVAIS BIĻETENS

Nr. 9 (9) TREŠDIEN, 1989. GADA 13. DECEMBRĪ CENA 20 kapeikas

Quo vadis, Latvija?

«Partija vēl nav teikusi pēdējo vārdu», apgalvo A. Kauls («Cīņa», 3. novembris).

Acimredzot nav runa par to partijas daļu, kura vairs spējīga kaut ko pateikt tikai ar tanku palīdzību, bet gan par to, kura gatava atteikties pat no konstitucionāli garantētas varas, lai tikai saglabātu faktisko.

Tautas fronte tika radīta kā pretspēks partijai. Ja aprobežotākā partijas daļa bezspēcīgā niknuma lamāja to katrā izdevīgā gadījumā, tad otra daļa aptvēra, ka Tautas fronti lieliski var izmantot savstarpējo rēķinu kārtošanā partijas iekšienē, ciņā par varu un atsevišķu funkcionāru personīgo iespēju paplašināšanai.

Uzdevums bija neuzkrītoši un pa vienai pārorientēt LTF rajonu nodaļas no darbības, kas vērsta uz sistēmas nomaiņu, uz darbību, kas virzīta uz bankrotējušās sistēmas lāpīšanu, tātad objektīvi — uz darbošanos tukšgaitā.

Šī partijas daļa, protams, nav tik aprobežota, lai viņus interesētu vēsturiski neglābjamu «svētumu» glābšana. Viņus interese kas cits, un, proti, paildzināt sistēmas agoniju, lai paši paspētu pārsēsties citā zirgā (27. novembra aicinājums !!!) un nepaliktu pie sasistas ķīles.

Kur Tautas frontei sāka likt ie mauktus jau tās formēšanās stadijā, tas izdevās. Piemēram, Cēsis.

Valmiera liberālie komunisti izrādījās mazāk apsviedīgi un palaida garām iespēju paņemt iniciatīvu. Aptveruši, ka vilciens aizgājis bez viņiem, sāka izmisīgu pakaļdzīšanos. Un ne bez panākumiem; brīžiem atstarpe bīstami samazinājās. Tomēr ne uz mirkli LTF pilnībā netika panākta, nemaz nerunājot par kaut minimālu PSKP Valmieras filiāles ietekmi uz LNNK un VAK.

Šādos apstākļos Cēsis organiski izveidojās par Vidzemes un lielā mērā visas Latvijas liberālo komunistu centru, galveno atbalsta punktu un izmēģinājumu lauciņu.

«Izmēģinājumi» ir veiksmīgi. Piemēram, PSKP Cēsu filiāle izdevās noslēgt kopīgu vēlēšanu platformu ne tikai ar politiski svārstīgo LTF, bet pat ar LNNK un VAK.

PSKP Valmieras filiāle tik labi neveicās. Līdz nopietnam sarunām ar LNNK un VAK vispār nenonāca, jo pasākums izgāzās jau LTF līmenī. Nepieļajīgi uzbāzīgo priekšlikumu vispirms noraidīja vecā valde, pēc tam — konference, un beigās — arī jaunā valde, pie tam visai izteiksmīgi — 2 balsis par kopīgu čubināšanos vienā bedrītē, 16 — pret.

Turpretī Cēsu filiālei spoži izdevās vēl viens «eksperiments», šoreiz ar LTF informatīvo biļetenu «Cēsu Atmoda».

17. novembrī Valmierā notika sarīkojums «Zeme — tā ir valsts», patriotisks pēc formas un stagnantisks pēc satura, kura «nagla» bija 1 Vidzemes rajonu PSRS tautas deputāti A. Gorbunova, J. Petera, E. Inkena un J. Lucāna monologi.

Ja Valmieras partijas avīze šo pasākumu un notikumus ap to atspoguļoja objektīvi («Liesma» 21. novembris), tad Cēsu LTF avīze — Brežņeva laika «Latinform» svētku ziņojumu gara («Cēsu Atmoda», 28. novembris).

Paradokss? Jā, bet tikai no pirmā acu uzmetiena. No valmierieši em tāpat vairs neko nevareja noslēpt, bet cēsniekiem labāk tomēr nezināt, ka klātesošajiem nebija iespējams uzdot saviem deputātiem nevienu jautājumu un ka daudzo piketētāju plakātu saturs būtība reducējās uz prasību izbeigt sēdēšanu uz diviem krēsliem. Labāk lai domā, ka bija absolūta idille.

Aiziet nebūtiba sociālistiskas (neofeodālās) struktūras, kur vara bija pašmērķis, jo automātiski nodrošināja visu pārējo. Priekšplānā iziet ekonomika. Liberālie komunisti to lieliski saprot un cenšas nepalaist garām savu kumosu.

Visizdevīgākā šādam nolūkam, protams, ir attiecīgi politiski sagatavota augsne. Tādēļ pilnīgi loģiski, ka Cēsis apsēduši liberālie komunisti no visas Latvijas. A. Kauls, kā stāsta cēsnieki, ne tuvu neesot vienīgais no «bijušajiem», kam parādījušās dīvainas intereses Cēsu pusē. Un tas viss, protams, tiekot pasniegts pietiekami patriotiskā iesaiņojumā.

Tajā pašā laikā cilvēki ir vīlušies LLS. Ne vienā vien vietā no tās ārā stājas tieši jaunsaimnieki.

Pēdējā laika kā sēnes pēc lietus parādās daudzas gan uz lauksaimniecību, gan uz rūpniecību, gan uz neražojošām sferām balstītas komerciniciatīvas. Valmiera, Cēsis..., visā Latvijā. Tas ir normāli. Lielākās no šīm iniciatīvām parasti saistītas ar «bijušo» vārdiem. Arī tas ir normāli, jo pašlaik tā tam objektīvi jābūt.

Lai uzsāktu nopietnu un vērienīgu lietu, nepietiek ar labu gribu. Nepietiek pat ar sākuma kapitālu un biznesmeņa ķerienu. Mūsu apstākļos par primāro kļūst vecās varas galīgos uzņemtie personīgie sakari. Ne tik daudz paši par sevi, bet tapec, ka bieži tikai caur tiem ir iespejams nodibināt jaunus, šodien vajadzīgus kontaktus.

Objektīvi ņemot, nebūtu isti korekti personiski «bijušajam» Kalniņam pārmest par to, ka viņš aktīvi izmanto iespējas, kādas nav Krūmiņam, jo Krūmiņš, ja vien būtu «bijušais», darītu to pašu. Realitāte nosaka apziņu, nevis otrādi.

Galu galā — objektīvi kādam ir jābūt pirmajam, kurš nograbj trekno bezkonkurences kumosu, bet vienlaikus arī dod grūdienu ekonomikas attīstībai. No visas sabiedrības viedokļa principā ir vienalga, kurš tas ir; tā kā tā visi nevar būt pirmie un visi nevar būt biznesmeņi.

Stop! Šeit palieku domīgs. Negribu vilkt simtprocentīgas vēsturiskas paralēles, bet tomēr.

«Liela kļūda esot bijusi, ka Ulmanis un arī... pārāk uzticejušies cilvēkiem, kas to nav pelnījuši. Jau pirms kara bija daudz latviešu ar augstāko izglītību. Juristi, inženieri, arhitekti. Viņi diezgan labi prata orientēties ķeizariskas Krievijas apstākļos, kur zēla kukuļošana, valsts apkrāpšana un citas nelietības. Pēc miera noslēgšanas ar Krieviju 1920. gada augustā daudzi no viņiem repatriējās un kā lieli patrioti pieteicās mūsu valdībai palīdzēt ceļt jauno valsts ekonomiku. Organizēja ar valsts atbalstu visādas importa un eksporta firmas. Dibināja bankas utt. Par visu šo kņadu un tās rezultātiem var izlasīt... grāmatiņā «Neatkarīgā» Latvija, kāda tā bija» ...Galīgs haoss kā ekonomiska, tā morālā ziņā.

Vēl šodien atceros to riebīgo izjūtu, it kā pašu netīrumi smeltos mutē.» (Otto Eglājs. «Lauku Dzīve» 1989. g. Nr. 11. 5. lpp.)

Vai arī daudzas no mūslaiku «bijušo» jaunajām iniciatīvām neizrādīsies tikai «variācijas par Cepļa tēmu»?

Un, ja tā, vai ta nebūs pārāk dārga maksa par sabiedrības bezgalīgo naivumu?

Quo vadis, Latvija? Kurp ej, Latvija?

Vai precizāk: kas tevi ved?

Eriks VĒBERS

Redakcijas piezīme. Redakcija ir gatava biļetena slejas uzsākt diskusiju par raksta skartajiem jautājumiem. Īpaši interesantas mums būtu cēsnieku atsauksmes.

Latvietis Pēteris Lazda

17. novembrī mēs izsludinājām pasākumu tiem, kuri paliks aiz kultūras nama durvīm. Un daudzi arī atnāca. Laikā, kad kultūras namā pasniedza ziedus tiem, kuri pirms diviem gadiem lamāja buržuāziskos nacionālistus, kinoteātri pasniedza ziedus viņu pārstāvētās varas vārdam — Pēterim Lazdam. Un viņš tos gadam nopelnījis, ne kažoku uz otru pusi griezdams un tēlodams tautas draugu.

Filma «Disidents» Anša Epnera režijā pieteikumā uz Maskavu sūtīta ar nosaukumu «Elektriķa portrets». Pirms diviem gadiem, kad vēl viss tikai sākās. Tautā sākās. Bet Pēterim sākās 1973. gadā. Par to viņš arī stāsta filmā. Pēteris strādājis par juristu, mācījies aspirantūrā, rakstījis disertāciju, kura minējis, ka pēdējos gados forsētā tempā tiek veidota komunistiskā sabiedrība, kas ierobežo cilvēku tiesības un brīvības. Un vai tad tā nebija — lai atceramies visas kampaņas ar oktobrēniem, pionieriem, piespiedu «iestādināšanu» komjauniešos. Par pretpadomju aģitāciju un propagandu ir grūti notiesāt, bet jau 1973. gadā tiek ierosināta krimināllieta pret Pēteri Lazdu. Tiek safabricēti dažādi neesoši kriminālnoziegumi, viņš atlaists no darba. 1978. gadā šo cilvēku, kurš atļāvies kritizēt pastāvošo brīnišķīgo iekārtu, nosūta veselības pārbaudei uz psihiatrisko slimnīcu.

— Es redzēju, ka apkārt visi cilvēki ir it kā samierinājušies, neviens neko neteiks, bet es taču biju mācijies, es zināju, kāpēc dzīve iet nevis augšup, bet visu laiku kļūst sliktāk, un man taču bija kaut kas jāsaka! Sāku izplatīt lapiņas, lai noskaidrotu, ko cilvēki domā, aicināju Augstāko Padomi pieņemt lēmumu par Latvijas izstāšanos no PSRS. Tas viss ir Konstitūcijā paredzēts. Neko pretlikumīgu es nedariju. Tāpēc vajadzēja pierādīt, ka esmu slims un saiedrībai bīstams. Man tika noteikta diagnoze «lēni plūstoša šizofrēnija». Pie mums, atšķirībā no ārzemēm, par slimu jau uzskatāms cilvēks, kurš ir kādas idejas pārņemts, piemēram, kaut vai kolekcionē markas.

Pēteri nosūtīja uz speciālo psihiatrisko klīniku. Latvijā tādu nav. Tās atrodas varen plašajā. Pirmā vieta — Ļeņingrādā. Tur Pēteris satika kādu igauni, kurš jau septiņpadsmit gadu «ārstējas», jo neatsakās no savas pārliecības.

— Tur varēja izdzīvot, tikai piekrītot, un es par savu pārliecību arī atzinu — jā, varbūt man tā nevajadzēja rakstīt. Piedodiet man, jo man bija jātiek ārā. Man ir veca māmuļa, un es esmu viņai vienīgais balsts. No mājām uz tā saucamo slimnīcu (es tās saucu par koncentrācijas nometnēm) man nāca labas vēstules, rakstīja radi, draugi, un tās man ļoti palīdzēja.

Viņiem vajadzēja rakstīt krievu valodā, bet mana māmuļa neprot rakstīt krieviski... Visas šīs izdarības nevar citādi nosaukt kā tikai par «paša humānākā» režīma pūlēm sevi saglabāt, citādi domājošos iznīcinot. Tā sistēma strādā ļoti labi. Politiski nevēlams cilvēks tiek salikts kopā ar psihiski slimajiem, kuri ir sabiedrībai bīstami, ar tādu aprēķinu, ka agri vai vēlu viņu nobeigs kāds no psihiski slimajiem vai sanitāriem. Par pirmajiem — jā, ir tādi cilvēki, kuri savu ledomu dēļ sit nost pārējos, kas nepiekrīt, piemēram, viņa izgudrotajai matemātikai, savus bērnus ieskaitot. Piekritu, tādi ir jāizolē. Par sanitāriem. Ja jūs domājat, ka tie ir tīros baltos halātos tērpti ļeļūtīgi cilvēki, kuri palīdz apkopt nabaga nelaimīgos slimniekus, tad rūgti maldāties. Tie ir kriminālnoziedznieki, kuri šādā veidā izcieš sodu. Un viņi ar slimajiem dara visu, kas ienāk prātā. Jā, pat nosit. Un nenotiek nekāda izmeklēšana, neviens neinteresējas, kas un kāpēc viņu nositis, turpat aprok, liķi piederīgajiem neizsniedz. Tādas ir komunisma režīma koncentrācijas nometnes, un cilvēka dzīvībai tajās nav nekādas vērtības. Kāds slimnieks, kuru vajadzēja izrakstīt ar mani vienā dienā, sastridējās ar administrāciju, kaut kur bija dabūjis cirvi un sāka trakot. Nemaz ilgi nebija jāgaida rikojums par viņa likteni — nošāva un apraka.

Bieži izskan jautājums, vai es esmu sastapis vēl citus man līdzīga likteņa biedrus. Ir gadījies, bet ne sevišķi daudz. Jo, ja ir pierādījumi, tad parasti notiesā un liek cietumā. Satiku vienu lietuvieti, kurš bija mēģinājis pāriet robežu uz Somiju, vienu pilotu, kurš mēģināja parlidot uz Turciju. Interesanti, kā gan varēja strādāt par pilotu psihiski slims cilvēks. Un vai tas, kurš vēlas bēgt no šīs «paradizes», būtu uzskatāms par

LATVIJAS CILVĒKA TIESĪBU AIZSTĀVĒŠANAS LĪGA

normālu cilvēku? Un vēl viens — droši vien esat dzirdējuši — Pjotrs Grigorenko. Viņu gan personiski saticis nebiju, taču bija droša informācija, ka viņš tur ir bijis. Man personiski laimējās. Ārsti uzskatīja mani par daudzmaz normālu cilvēku un atļāva strādāt virtuvē. Pa mazu lodziņu man izsniedza tabletes, un neviens īpaši nespieda man tās lietot. Citiem, kuri bija ārpusē, sanitāri ar karoti pārbaudīja, vai tās nav paslēptas mutē, un, ja tā gadījās, tika parakstītas šļirces. Tad pēc katras procedūras es palidzēju iznēsāt ap 100 termoforu, lai mazinātu sāpes pēc injekcijas. Tāpat vaicāts tiek, vai ir tādas zāles, pēc kurām cilvēki sajūk prātā. Šeit tādas es nemanīju. Pēc vienu otru spēcīgu nervu zāļu devas gan cilvēks kļūst kā sastindzināts — kustības, runa. Es redzēju cilvēku, kurš, būdams normāls, šo zāļu iedarbībā kļuva pilnīgi kūtrs, kā mazs bērns rāpoja pa grīdu un spēlējās ar rotaļlietām... Un tas viss notika tikai pirms dažiem gadiem. Es stāstu tikai detaļas. Varētu, ja gribētu, stāstīt istus briesmu stāstus, bet es gribu, lai jūs saprastu, kāds ir šis režīms, kas ar mums izrīkojas tā, kā tam patīk...

1988. gada nogalē Pēterim Lazdam Starptautiskā cilvēktiesību aizstāvēšanas organizācija izkārtoja braucienu uz Rietumvāciju, lai viņš piedalītos starptautiskā psihiatru konsilijā. Ārsti deva slimību noliedzošu slēdzienu.

Pēteris tika atbrīvots 1982. gadā. Kaut arī ārsti tur, Krievijā, nometnē, saprata, ka Pēteris ir vesels cilvēks, tomēr viņam tika teikts: «Jūs saprotat, ka kādu laiciņu jums tomēr vajadzēs te pavadīt...»

— Rietumvācijā es interesējos par cietumnieku dzīvi. Un kas izrādās: tur, pie viņiem, tai iekārtā, kas nemaz sevi tik ļoti par humānāko nedēvē, cietumnieki sestdienās un svētdienās dodas pie ģimenēm. Viņi var lasīt laikrakstus, žurnālus, pasūtīt tos, kamerā ir telefons, televizors, var izvēlēties no ēdieniem to, kas labāk garšo... Turpretī mūsu «humānās» iekārtas «ārstētie» slimnieki, kuri tiek turēti nometnēs, ir absolūti beztiesiski. Slimniekiem taču kā nekā būtu jābūt kaut normālam uzturam. Tad

(Turpinājums 2. lpp.)

Latvietis Pēteris Lazda

(Turpinājums no 1. lpp.)

mūsu nometnē tika skābēti zaļie tomāti. Tie tika skābēti tranšejās, kā lopiem skābbarība. Un garšoja arī pēc skābbarības. Valsts sevi īpaši neapgrūtināja, netērējās šo slimnieku uzturēšanai. Gaļu ļoti minimāli redzējām tikai augstos valsts svētkos. Tad stepē tika šauti saigaki, un to gaļu pievienoja mazliet zupai, kāpostiem. Es strādāju kopā virtuvē ar kādu krievu sieviņu, un viņa dalījās ar mani savā nabadzībā, atnesot no rītiem man vienu vārītu kartupeli. Tas priekš viņas bija ļoti daudz, jo jums grūti stādīties priekšā, cik nabadzīgi dzīvo cilvēki Krievijā.

Vēl kāda epizode no cietumnieka dzīves — pārsūtīšanas cietums. Tur 4×4 metrus nelielā telpā sadzen ap 90 cilvēku. Ir vasara, karsts, mušu pilns. Labierīcības — turpat uz grīdas. Dabiskās vajadzības visi turpat arī kārto, kājās stāvot. Un dažam pat kājas līdz zemei nesniedzas. No rīta kāds ar ūdens strūklas palīdzību visus mēslus izskalo pa durvīm ārā. Salīdzinājums — kontrastains starp sociālisma iekarojumiem un pūstošo kapitālismu, starp to, kāda vērtība ir sociālisma cilvēkam un kādas tiesības cilvēkam ir tur — pie kapitālistiem.

Pēteri atbrīvoja 1982. gadā. Ārzemēs par viņu iestājās Gaismas akcija. Tika rīkotas demonstrācijas, piketi pie PSRS vēstniecībām, sūtniecībām. Brīvību Pēterim Lazdam! Par viņu Gaismas akcijai paziņoja nelaiķis Juris Ziemelis. Tagad Pēteris pats ir Gaismas akcijas Latvijas nodaļā. Nesen Latvijas Cilvēka tiesību aizstāvēšanas līgas Padome ievēlēja viņu par savu priekšsēdētāju. Līdz šim, kamēr nebija slēdziena par viņa veselības stāvokli, Pēteris nerunāja un tribīnēs nekāpa. Lai nediskreditētu kustību, lai kāds nevarētu teikt: «Re, kādi jums tur darbinieki, tādi kā tas psihiski slimais Pēteris Lazda!»

Pēteris pašlaik ir starp savējiem. Un mēs no sirds viņu cienām, godājam un mīlam. Bet sabiedrības otrai pusei viņš joprojām šķiet diskriminējams. Pēteris nevar atrast darbu savā specialitātē. Viņam ir uzspiests slimā zīmogs, un vairākās vietās darba meklējumos viņš ir «aizmirsts» vai pasūtīts tālāk. Pēteris ir labestīgumu izstarojošs cilvēks. Ļoti labsirdīgs un visiem labu vēlošs. Tāds var būt tikai cilvēks, kurš daudz ir cietis. Bet pavisam nesen, Pēterim runājoties ar drošības komitejas darbiniekiem Tukumā, tika nepārprotami norādīts, ka neviens nav vainīgs pie viņa izpostītās dzīves, tikai viņš pats.

Auditorija vaicāja Pēterim, kur ir garantija, ka tas neatkārtosies.

— **Garantija,** — atbildēja Pēteris. — **tie esat jūs, tie esam mēs. Nenodosim, nepieļausim, pastāvēsim viens par otru un visi kopā — par mūsu tiesībām.**

Inese **VINKLERE**

LATVIJAS IZSTĀŠANĀS NO PSRS

(Procesuālas tēzes)

Tikai daļēji ieskicēšu to milzīgo, bet paveikt iespējamo pasākumu kompleksu, kas saistīts ar Latvijas izstāšanos no PSRS.

Pirms LPSR izstāšanās no PSRS:

● Jāpieņem vēlēšanu likums, kurš nosaka vēlēšanu tiesības tikai Latvijas pilsoņiem.

● Jāreģistrējas visiem Latvijas pilsoņiem.

● Pilnīgi noskaidrot un juridiski sagatavot tiesisku pamatojumu, kāpēc LPSR izstājas no PSRS.

● LPSR Augstākajā Padomē jāpieņem likums par LPSR izstāšanās no PSRS procedūru.

● Jāievēl jaunā sasaukuma LPSR Augstākā Padome.

● Jāizstrādā patstāvīgās Latvijas valsts funkcionēšanas shēma, ar to jāiepazīstina iedzīvotāji zināšanai par katra rīcību izstāšanās procesā.

● Jāievieš apgrozībā paralēli esošai naudai Latvijas nauda un jāsagatavo Latvijas naudas rezerves pilnīgai pārejai uz jauno naudas sistēmu pēc izstāšanās, savlaicīgi sagatavot instrukcijas utt.

● Jāinventarizē visas sabiedriskās mantiskās vērtības un jānoriko atbildīgie par šo vērtību saglabāšanu, līdz jaunā valsts pilnīgi pārņem vadību.

● Jāuzkrāj visa veida rezerves, piemēram, uz apturēto kapitālieguldījumu rēķina.

● Jāvienojas par līgumu slēgšanu ar ārzemju firmām, kuras Latvijai piegādās nepieciešamās preces.

● Jāvienojas ar ārzemēs dzīvojošiem tautiešiem, kuri kā speciālisti varētu uzņemties jaunas Latvijas tautsaimniecības un citu sfēru vadību.

● Jāizveido valsts kārtības uzturēšanas potenciālais personālsastāvs.

● Jāpublicē vispārējai zināšanai izstāšanās jautājuma izlemšanas datums.

● Jāpieaicina ārzemju novērotāji, žurnālisti...

● Jādod garantija PSR Savienībai par militāro objektu netraucētu evakuācijas iespēju no Latvijas uz PSRS.

● Jādod garantijas PSR Savienībai rīkot sarunas ar to par dažādu saimniecisko vērtību ekvivalentu apmaiņu utt.

● Noorganizēt svarīgāko objektu drošu apsardzību.

● Iedzīvotājiem izziņot pagaidu ierobežojumus un rīcības noteikumus pārejas periodam.

● Visā Latvijas teritorijā izveidot sabiedriskās pilnvaroto grupas, kas savlaicīgi ar miermīlīgiem līdzekļiem neitralizētu izstāšanās pretinieku darbību (atstādināšana no amatiem utt.)

Izstāšanās procesā:

● Izvērst brīvprātīgos kārtības uzturēšanas spēkus.

● Izvērst pēc lēmuma pieņemšanas par izstāšanos robežapsardzības dienesta darbību.

● Līdz ar lēmuma par izstāšanos pieņemšanu jāizveido patstāvīgās Latvijas valsts aparāts ar uzdevumu nekavējoties uzsākt valsts darbību.

● Masu informācijas līdzekļiem gādāt par iedzīvotāju pilnīgu informētību.

Pēc izstāšanās:

● Jānoregulē tālākā saimnieciskā darbība ar PSRS par ostām, dzelzceļu, naftas vadu, gaisa telpu...

● Jāslēdz līgumi par preču apmaiņu vai pārdošanu (ar PSRS, ar citām ārvalstīm).

● Jāuzsāk patstāvīgas Latvijas valsts dzīve.

Minētās tēzes ir tikai mūsu rīcības karkasa ieskicējumi, kas, protams, reālā dzīvē jākoriģē.

Pēteris LAZDA,
jurists

Laikrakstiem «PADOMJU JAUNATNE», «LITERATŪRA UN MĀKSLA», «LAUKU AVIZE», «SKOLOTĀJU AVIZE», «CĪŅA» informatīvajiem biļeteniem «ATMODA»

Latvijas TV propagandas raidījumu redakcijai

Rezolūcija

PAR PSKP BIEDRU POLITISKO ATBILDĪBU PAR MIERĪGO IEDZĪVOTĀJU MASU REPRESIJĀM UN MATERIĀLO ZAUDĒJUMU BRĪVPRĀTĪGU ATLĪDZINĀŠANU

Mēs, 1989. gada 30. oktobrī Rīgā, Vērmaņdārzā, notikušā STARPTAUTISKAJAI POLITIESLODZĪTO DIENAI veltītā mītiņa dalībnieki,

v a d o t i e s no p ā r l i e c i b a s, ka masu terors pret mierīgajiem iedzīvotājiem neatkarīgi no iemesliem, kas to izraisa, ir noziegums pret mieru un cilvēcību, un

ņ e m o t v ē r ā, ka masu represijas PSRS, kuras tagad viennozīmīgi nosoda gandrīz visa PSRS demokrātiskā sabiedrība, tika izdarītas PSKP vārdā nolūkā īstenot tās biedru politiskos mērķus un apstiprināt komunistu ideoloģisko uzskatu «pareizību», un

u z s k a t o t, ka katram cilvēkam, kas brīvprātīgi iestājies un sastāv kādā organizācijā, kuras Statūtus un mērķus viņš atzīst, ir pienākums uzņemties daļu atbildības gan par atsevišķu savu biedru, gan visas organizācijas darbības rezultātiem,

AICINĀM VISUS PSKP BIEDRUS NEATKARĪGI NO PARTIJAS STĀŽA UN IEŅEMAMĀ AMATA darīt visu iespējamo, lai tiktu novērstas masu represiju iespējas nākotnē, lai PSKP vadība atteiktos no patvaļīgas vardarbības lietošanas pret saviem politiskajiem pretiniekiem, kā arī uzņemties represiju upuriem nodarīto materiālo zaudējumu kompensāciju un izdevumus sociālajai nodrošināšanai.

VAI NEPIECIEŠAMA DENACIONALIZĀCIJA?

Šodienas smagajā ekonomiskajā situācijā mēs arvien biežāk meklējam to spēku, kas spētu mūs izvilkt no krīzes purva un nodrošinātu Latvijas tautsaimniecībai dinamisku augšupeju. Visupirms mums jābūt skaidram, ka šis spēks nevar būt nedz lielie valsts uzņēmumi ar savu atkarību no «centra», nedz kolhozi — «miljonāri», nedz kopumā resoru un ministriju konglomerāts. Ko neizdarīja septiņdesmit gados, to vēl mazāk var izdarīt divos trijos.

Viena no izejām būtu radīt republikā privāto sektoru, dodot visas tam nepieciešamās tiesiskās garantijas, radot brīvo tirgu izejvielu iegādei un produkcijas brīvai realizācijai. Varētu rasties kontrarguments: kāpēc ar šo uzdevumu nevarētu sekmīgi tikt galā kooperācija. Atbildi varam rast pazīstamā Latvijas sociāldemokrātijas un kooperācijas darbinieka K. Lorenca vārdos, ka «kooperācija savus mērķus redz sabiedriski organizētā, plānveidīgi izvestā saimniecībā... sagatavojot pamatus jaunai sadzīves iekārtai — kolektīvismam».

Lai varētu radīt pamatus privātajam sektoram, nepieciešama zināma saimniecības denacionalizācijas programma. Diemžēl pašai denacionalizācijas idejai būs jāsastopas ar ļoti lielu grūtību daudzumu. Milzīgais komandējoši administratīvais aparāts izvērsīs plašu ideoloģisko, ekonomisko un tiešu politisko pretdarbību, lai nepieļautu privātā sektora rašanos, jo līdz ar to iezīmēsies šī aparāta likvidēšanās. Tāpēc jau šodien tiek veikta milzīga propagandistiska darbība, lai iebaidītu plašas iedzīvotāju masas, it sevišķi strādniekus, draudot viņiem ar ekonomisko haosu, iedzīvotāju noslāņošanos bagātajos un nabagajos, tālāku strauju cenu celšanos un ekspluatācijas rašanos.

Bet vai tā tiešām būs? Astoņdesmito gadu sākumā virknē attīstītāko pasaules valstu tika realizētas plašas denacionalizācijas programmas, kuras aptvēra galvenokārt lielās saimniecības nozares: dzelzceļa un aviotransportu, naftas un gāzes ieguvi, enerģētisko rūpniecību. Spilgtākie piemēri: «reiganomika» — ASV, M. Tečeres ekonomikas atveseļošanas programma Lielbritānijā un Miterāna darbība Francijā. Domājams, ka Rietumos zināja, uz ko jāiet, lai jau tā attīstīto saimniecību padarītu vēl dinamiskāku.

Mēs tā vietā, lai izmantotu šo pieredzi un mēģinātu to ieviest pie mums kaut vai nelielos apmēros, runājam par viena nekonkrēta saimnieka — «valsts» nomaiņu ar citiem tikpat nekonkrētiem: darba kolektīviem, dažādām asociācijām, būtībā atstājot tos pašus «nekonkrētos» vēžus, tikai citā kulītē.

Tikai tieša saimnieka rašanās katrā darba vietā ļaus mums izbēgt no ekonomiskā haosa, tuvākajā nākotnē samazinās cenas, kuru augšanas galvenais iemesls šodien ir valsts monopolizācija un konkurences trūkums. Pasaules pieredze liecina, ka visstraujākā inflācija un cenu celšanās vērojama tieši tur, kur valsts mēģina aktīvi iejaukties tirgus politikā, vienalga, vai tas notiek Polijā, Dienvidslāvijā vai Argentīnā.

Nav jābaidās arī par zināmu iedzīvotāju noslāņošanos pēc ienākumiem, jo tikai tā var celt arī kopējo tautas dzīves līmeni. Patlaban, kad visi tiek nonivelēti pēc nabagākā, kurš bieži ir arī tas slinkākais, iedzīvotāju dzīves līmenis var tikai tālāk pasliktināties.

Privātā īpašuma pastāvēšanā nevar saskatīt arī ekspluatācijas draudus, jo lielāka ekspluatācija kā šodien, kad strādnieks rūpnīcā saņem 16—18% no faktiski nopelnītā, būt nevar. Jebkurā vidējā kooperatīvā algotais darbaspēks saņem 40—42% nopelnītā. Savukārt sabiedrība savu daļu no uzņēmēja saņems ar noregulētas nodokļu sistēmas palīdzību, pie tam lielāko daļu nodokļu samaksā pats strādnieks no savas normālās 800—1000 rubļu algas. Tādējādi katrs konkrēti uzzinās, par ko un cik viņš atskaita valsts budžetā un cik grib atdot savai ārstēšanai un savu vecumdienu nodrošināšanai.

Pirmā denacionalizācijas pakāpe Latvijā jāizdara ne vēlāk kā 1990. gada pavasarī, izmantojot tās iespējas, ko mums dos republikas ekonomiskā patstāvība. Pirmais posms aptvertu sadzīves pakalpojumu sfēru, kurā tagad likvidējamās Sadzīves pakalpojumu ministrijas vietā grib ielikt citu monstru — Sadzīves pakalpojumu asociāciju. Tam nekavējoties jāseko sabiedriskajai ēdināšanai, tirdzniecībai, nelielajiem uzņēmumiem, kuru darbība ir saistīta ar plaša patēriņa preču ražošanu. Nedz veikalam, kurā kopā ar īpašnieku strādās 5—6 pārdevējas, nedz rūpnīcai ar 100—120 strādājošajiem, nedz frizierim, drēbniekam vai smagās automašīnas šoferim savai darbībai nav nepieciešami rajonu «hoztorgi», «sbiti», «snabi» utt. Viņu darbību regulēs pieprasījuma — piedāvājuma struktūra. Vienīgais, kas viņiem vajadzīgs, ir zināmas tiesiskas garantijas, ka pēc gada viņu īpašumus atkal nenacionalizēs, bet viņus pašus negaidīs Sibīrijas tāles. Šādas garantijas nodrošinātu arī zināmu ražošanas pieaugumu, jo pašlaik, nezinot par rītdienu, visi cenšas vairāk iebāzt kabatā, nevis ieguldīt ražošanā. To spilgti pierāda pašreizējā kooperatīvu darbība.

Būtībā pamats veiksmīgai privātā sektora darbībai jau ir ielikts šodien, jo daudzi kooperatīvi, kuros ir 3—5 kooperatīvu biedri un strādā patstāvīgi vai pēc līguma desmitiem, bet dažkārt pat simtiem strādājošo, nav nekas cits kā privātais vai kolektīvais īpašums. Vienīgi pašreiz ražošanas telpas un ražošanas līdzekļus viņi rentē no citiem uzņēmumiem, un te arī rodas minētā nedrošības sajūta. Tātad faktiski nepieciešama pašreizējās situācijas leģitimācija.

Neapšaubāmajā konkurences cīņā starp valsts uzņēmumiem, kooperatīviem, privāto sektoru, akciju sabiedrībām galvenais ieguvējs būs viens — patērētājs. Dabiski, ja vien visi ražotāji atradīsies vienādās sākuma pozīcijās un vairs nebūs nedz valsts sadales komitejas, nedz fondu un apgādes komiteju.

Valsts savās rokās paturētu tikai ekonomiskās iedarbes sviras attiecībā uz privāto sektoru. Tā, piemēram, lai paplašinātu nerentablo bērnu preču ražošanu (to zemo cenu dēļ), valsts subsidētu šo preču izlaidi ar piemaksām vai arī ar zemām nodokļu likmēm. Vai arī ja kāda lauksaimniecības produkcija varētu tikt izaudzēta tik lielā apjomā, ka tas varētu novest pie simtiem jaunsaimnieku bankrota, valsts maksātu par to, lai šo produkciju vienkārši neaudzētu.

Latvijas ekonomikai šodien ir pienācis grūts brīdis, un mums ir jādod iespēja tai atveseļoties. Denacionalizācija būs vajadzīgās zāles.

1989. gada 29. septembrī

Georgs **LANSMANIS,**
Latvijas Kooperatoru Politiskās savienības valdes loceklis

Kam pieder šie vecīši?

Vai tiešām vēl nav pienācis apskaidrības laiks, ka jābeidz tukša runāšana? Vēl joprojām pļāpājam, kad blakus pusbadā dzīvību velk veci, vientuļi cilvēki!...

KO DZIRDĒJU DEPUTĀTU KANDIDĀTU SANĀKSMĒ

Juris Sleņģis uzstājoties minēja, ka šogad vēl atklāti 5 veci ļaudis, (iepriekš bija zināmi 10), kuri dzīvojuši bez jebkāda pabalsta. Viņiem piešķirts 30 rubļu neliels pabalsts. Neviens no zālē sēdošajiem diemžēl to īpaši nedzird. Aizsūtu zīmīti ar lūgumu sniegt šo likteņa piemeklēto cilvēku sarakstu, lai palīdzētu viņiem materiāli.

NĀKAMAJĀ DIENĀ

Uzzinām, ka īpaši neviens nav šos 15 cilvēkus apmeklējis un apsekojis viņu dzīves apstākļus. Tā kā adresu ir daudz, ņemam «taksi» (liels paldies šoferītim par atsaucību, diemžēl nepavaicāju viņa uzvārdu) un braucam. Laika trūkuma dēļ vienā vakarā izdevās apsekot 12 cilvēkus.

Rodas iespaids, ka līdz šim neviens arī nav centies «apsekot», jo mūsu viedoklis bija — ja grib, tad var. Tas mums paņēma aptuveni divas stundas un piecus rubļus.

Seši no divpadsmit dzīvo izcili nabadzīgos apstākļos. Ir vientuļi. Pusei ir radi, bērni, kuri rūpējas par vecajiem ļaudīm.

LTF VALDES VIEDOKLIS:

— Mēs naudu ieguldām politikā. Nomierinu klātesošos, ka viņu finanses tas neskars. Nodaļas kontā mēs maksājam 5 procentus no «Tālavas» ienākuma, un mans mājiens par zināmas summas nodošanu veco cilvēku uzturam netiek saprasts...

Grieta Ore uzaicina mani nākamajā dienā uzstāties Žēlsirdības kustības rajona plēnumā.

NĀKAMAJĀ DIENĀ

Slimnīcas zāles priekštelpā sapulcējušies mediķi, piedalās partijas un valdības rajona pārstāvji. Skan garas, aizkustinošas runas par vispārcilvēciskām vērtībām.

No konspekta:

— Ir doma ik sestdienu rīkot bezmaksas pusdienas trūcīgajiem cilvēkiem. (Tiek minēts skaitlis, cik tūkstošu tas izmaksās gadā.) Partija arī nu ir pievērsusies vispārcilvēciskajām vērtībām. «Laiks ir vienīgais, kas mums pieder» (citāts). Mēs atbalstām un aicinām... (Turpinājums 3. lpp.)

Kam pieder šie veciši?

(Turpinājums no 2. lpp.)

Dakteris Tērauds (man blakus sēžot): «Partija jau XXV kongresa laikā deklarēja, ka cilvēks esot pirmajā vietā...» Un vispār — jau gadu gadiem. Atbalstīt un aicināt ir visvieglākais.

Arī rajona sociālās nodrošināšanas nodaļa izrāda savu nespēju veco cilvēku aprūpes jautājumos ar frāzēm: «Jāorganizē... jaapseko... jādomā... nav atsaucības. Cilvēki dzīvo galeji pieticīgi...»

Jā, ir cilvēki, bet nevis «galeji pieticīgi» — galējā nabadzībā.

Mani māc šaubas, vai kaut viens no šiem «vispārcilvēcisko vērtību» deklarētajiem ir spēris soli pāri slieksnim, aiz kura ir šis pašas partijas politikas rezultātā posta novesti dzīvi cilvēki. VISI IR VECĀKI PAR 80 GADIEM.

VECIE ĻAUDIS

Nezinu, vai tikpat vienaldzīgi pret šo problēmu spētu izturēties tie sabiedrisko organizāciju pārstāvji, kuri būtu pabraukāuši kopā ar mums. Es nemīlu daudz un gari runāt, un tas, ko vietām skatījām, nav izstāstāms.

Elza Mordvinceva ir Valmieras atbrīvotāja atraitne. Kur nu ir mūsu personālo pensionāru pulks, kara un darba veterānu padome ar J. Kļaviņu priekšgalā? Vai tiešām dala «speciālbumus» tiem, kuriem to allaž pietiek, jo ir pietiekama nauda kabatā un iespēja pirkt bez rindas? Vai te jau atkal nav slānis, kurš ir «vienlīdzīgāks par pārējiem»? Vecā mammīte, kad ierādāmies, vecā mētelītī satinusies, kurināja krāsni. Ar šo mēnesi ir solīts viņai tas pats pieticīgais 30 rubļu pabalsts, mūsu nabadzības apliecinājums.

«Laiks ir vienīgais, kas mums pieder,» citēja partijas komitejas sekretāre. Vecajiem ļaudīm laika ir pārāk daudz, bet, neraugoties uz to, viņi ir daudz, daudz nabagāki par tiem, kuriem nekad laika nepietiek. «Es gribētu nomirt, nevis šitā dzīvot,» raudādama saka latviešu strēlnieka atraitne Emma Izare. Jā. Tā nav dzīve. Sev malku tantīte gādājusi, vasarā lasot koka kastes un dēļu galus no atkritumu konteineriem. Viņa dzīvo no 30 rubļiem, jo «ar papīriem» nav spējusi pierādīt, ka ir strādājusi. Un viņa tāda nav vienīgā.

Marta Kalniņa bija tā tantiņa, kuru pēc mūsu ieskata vajadzētu pārvietot uz pansionātu. Bija redzams un jūtams, ka 95 gadus vecais cilvēks vairs nespēj sevi apkopt.

MĒS PIEDĀVĀJĀM PALĪDZĪBU...

Mums ir jāpalīdz otram izdzīvot. Ja jums, piemēram, nesen piešķira vai «uztaisīja» jaunu un skaistu algu (arī uz citu nabadzības rēķina), nu tad neesiet skopi — vismaz 25 rubļus no 525 jūs varētu ziedot Zēlsirdības fondam. Nabagi no tā neklūsīt. Tikko ir savēleti jauni un spoži deputāti — nu, lūdzu, aizejiet kaut uz vienu no šim sešām adresēm. Aiz nesiet tantei kukulīti labas maizītes, kuru viņa savas šaurās rocības dēļ nevar atļauties. Izjūtiet to sajūtu, kāda ir, kad redz vecu cilvēku raudam... Ir tik svarīgi šodien, lai vecie ļaudis runātu ne par to, ka labāk būtu nomirt... Mūsu ir tik daudz — visādas padomes, kustības, frontes, partijas. Uzskati mums var būt atšķirīgi, bet Valmieras vecie cilvēki ir mums visiem kopīgi... Ir jau «aparāti», kuru tiešais darbs tas ir, par ko naudu maksā. Bet «aparāts» jau nav cilvēks... Aiznesiem kaut pa klēpītim malkas saltošajiem vecajiem cilvēkiem, uzdāvināsim kaut dažiem no viņiem siltas jakas. Ir grūti izturēt, ka vecs cilvēks pateicībā raud... Grūti, bet mēs taču to spēsim, vai ne? Uzklausīsim līdz galam viņa bēdu stāstu, jo tik reti taču kāds pie viņa nāk. Un nocelsim viņam mūža nogalē to akmeni no sirds. Viņu būs atcerējušies!

Lielo uzņēmumu arodbiedrības, ja grib, var atrast līdzekļus, lai netaisītu tikai banketus to priekšsēdētājiem, bet lai ieskaitītu Zēlsirdības fondā. Visi mēs esam lieliski runātāji un solītāji, līdz tas viss neskar mūsu laiku un kabatu. Ne? Pierādīet pretējo.

NO «TĀLAVAS» PELŅAS IK MĒNESĪ TIKS MAKSĀTI 20 RUBĻI 5 VIENTUĻAJIEM CILVĒKIEM, KURI SAŅEM PABALSTU. TIEK VĀKTI ARĪ ZIEDOJUMI.

Droši vien šādu cilvēku ir vairāk, palīdziet viņus apzināt! Ja arī jūs esat gatavi sniegt palīdzību šiem pusbadā dzīvojošajiem cilvēkiem, atnāciet 18. decembrī uz komjaunatnes komiteju pl. 14 vai rakstiet — 228600, Valmiera, a. k. 206. Parunāsim par sadarbošanās iespējām. Jo, kā izteicās kāds Zēlsirdības kustības plēnumā: «Neviens neko negrib darīt.» Vai nu tā ir, valmierieši? Ja kārtējo reizi negrib un neko nedara nespējīgais rajona «aparāts», par kaunu un negodu viņiem, sametīsim, nopirksim vecajiem cilvēkiem kaut palagu un uzdāvināsim. Ziemsvētkos... Paši izdarisim, palīdzēsim viens otram, dažs vēl nav iedomājies sevi to cilvēku vietā, gluži otrādi, pirms kāda laika uzskatīja, ka vecajiem cilvēkiem, lai nopelnītu sev ziņķu, ir jāstrādā par sotniekiem...

* * *

Es pateicos par atsaucību dakterei Grietai Orei, aktierim Jānusam Johansonam, ķirurgam Freimanim, skolotājai Mairai Dūdiņai, pensionārei Albīnai Krūmiņai, Droņu ģimenei.

Inese VINKLERE

ŠIE VĀRDI APSŪDZ

(Sākumu skat. «Tālavas» 7. numurā.)

1	2	3	4
20035/	**Bērzons Emilija**	38 g.	Cēsis, Ruckas m.
20036/2	**Bērzons Harijs**	43 g.	Cēsis, Ruckas m.
20037/2	**Bērzons Imants**	10 g.	Cēsis, Ruckas m.
12001/3	**Bērztiss Kārlis**	1914. 9.12.	Limbažos
26414/3	**Bezdeliga Jānis**	1904. 21.03.	Cēsis, Raunas 10—14
16805/2	**Birznieks Jānis**	1897 g.	Cēsis, Rigas 4—4
5879/3	**Bisenieks Jānis**	1893. 3.11.	Cēsis, Rigas 23—1
30795/2	**Bisenieks Teodors**	1893. 5.08.	Salacgrīvā, Krasta 6
15843/3	**Bite Jānis**	1903. 12.08.	Cēsis, Raunas 10
11983/2	**Blanka Arvids**	1891. 22.07.	Bauņu «Unguros»
11982/2	**Blanka Elizabete**	1900. 10.01.	Bauņu «Unguros»
20410/4	**Blaževičs-Juhņevičs P**	1907. 1.04	Valkā, Semināra 8
20412/4	**Bluķis Nikolajs**	40 g.	Cēsis, Gaujas 18
27201/4	**Blūms Antons**	45 g.	Valkā, Raiņa 23
2886/2	**Blūms Vilhelms**	1908. 13.09.	Cēsis, Ligatnes 17
23780/2	**Bočs Elfrīda**	1900. 28.05.	Rūjienā, Siguldas 7
	meita **Mudīte**	1932. 11.06.	Rūjienā, Siguldas 7
	dēls **Gunārs**	1925. 17.04.	Rūjienā, Siguldas 7
23782/2	**Bočs Jūla**	1878. 28.01.	Rūjienā, Siguldas 7
23778/2	**Bočs Anna**	1904. 17.08.	Rūjienā, Siguldas 7
23779/2	**Bočs Eduards**	1899. 13.04.	Rūjienā, Siguldas 7
20046/2	**Bone Kārlis**	1899. 19.02.	Cēsis, Raunas 15
15857/4	**Brants Aleksandrs**	1916. 24.07.	Cēsis, Gaujas 41
9904/4	**Brasmanis Evalds**	1915. 13.08.	Svētciems, «Lielnoras»
27206/4	**Brauers Arvids**	1923.g.	Valkā
9896/3	**Bricis Nikolajs**	1910. 26.05.	Valmierā, Cēsu 22
20050/2	**Briedis Arvids**	1904. 5.03.	Cēsis, Raunas 10—5
28377/2	**Briežkalns Jānis**	1906. 9.06.	Naukšēnu pag. «Baiģi-zeltiņos»
28378/2	**Briežkalns Lūcija**	1900. 13.03.	Naukšēnu pag. «Baiģi-zeltiņos»
	meita **Vija**	1934.g.	Naukšēnu pag. «Baiģi-zeltiņos»
	meita **Mudīte**	1938 g.	Naukšēnu pag. «Baiģi-zeltiņos»
30798/4	**Brilis Nikolajs**	1909. 26.05.	Valmierā, Cēsu 22
27211/4	**Briņis Jānis**	1921. 21.06.	Valmierā
30142/3	**Brīvulis Adolfs**	1901. 18.11.	Pales pag. «Ļāveros»
19297/4	**Brīvulis Vilis**		Valmierā, Kaugurmuižā
9877/2	**Brolis Berta**	1872. 20.09.	Ternejas pag. «Lieliņkos»
9876/2	**Brolis Edvīns**	1908.13.10.	Ternejas pag. «Lieliņkos»
9875/2	**Brolis Jekabs**	1867. 15.05.	Ternejas pag. «Lieliņkos»
15862/2	**Brože Ernests**	1878.2.10.	Naukšēnu pag. «Selgās»
15863/2	**Brože Nikolajs**	1909 20.01.	Naukšēnu pag. «Selgās»
15864/3	**Brože Zelma**	1887. 19.10.	Naukšēnu pag. «Selgās»

(Turpinājums sekos.)

o o o

Ir tāda atziņa — pēc tā, kā izturamies pret saviem vecajiem cilvēkiem un bērniem, tātad — nevarigākajiem, var spriest par sabiedrību kopumā. Mūsu savstarpējās attiecības nav normālas, to nu beidzot esam sapratuši arī paši. Latviešiem ir tāda ļoti pamācoša pasaka par dēlu, kurš savu veco tēvu ar ragaviņām ved uz mežu. Šķiet, daļa mūsu sabiedrības dzīvo pēc tā paša principa. Tikai neaizmirsīsim, tautas gudriba teic arī to, ka agri vai vēlu, bet atmaksa nāk. Šis bumerangs var sāpīgi trāpīt mums pašiem. Laikam taču beidzot apzināmies, ka savā cietsirdībā esam aizgājuši pārāk tālu, tādēļ daļa sabiedrības, jāteic, ne jau tā lielākā daļa, sāk atgūt senā vārda Zēlsirdība izpratni. Ļoti gribas ticēt, ka šī Zēlsirdības kustība nepārvērtīsies par kārtējo organizāciju vai biedrību, kur galvenais ir rast gudras un tāļejošas vadlīnijas, bet tik un tā paliek nesadzirdēts konkrētais cilvēks tepat līdzās. Tieši par to domājot, tad arī sākās mūsu saruna ar Valmieras mēru Juri Sleņģi.

— Manuprāt, ir krietni daudz iestāžu, organizāciju, uzņēmumu, kuriem būtu jārisina šis veco cilvēku aprūpes un apgādes problēmas. Pat pārāk daudz. Jo, kā redzat, nav neviena konkrēta saimnieka, kurš ar šīm lietām nodarbotos, tās koordinētu. Mums ir tā pierasts, sak, ja jau esošā organizācija slikti strādā, tad pa fiksam taisīsim jaunu. Un tā iznāk, ka visi runā, bet nedara neviens. Nu, paskaitīsim:

— Sarkanais Krusts, protams, rajona sociālās nodrošināšanas nodaļa, kara un darba veterānu padome, pensionāru padome, tagad ir izveidota arī Zēlsirdības kustība. Tādēļ mēs nolēmām, ka visu pieminēto organizāciju darbs ir jāapvieno, nu vismaz jākoordinē, lai palīdzētu konkrētiem cilvēkiem. Tas jau bija vasarā, kad sasaucām visus kopā. Nonācām pie viena kopīga slēdziena, proti, to, ka mums ir veci un vientuļi cilvēki, kuriem ir slikti dzīves apstākļi, to mēs visi zinām, bet nezinām, cik viņu ir konkrēti, kādas ir viņu adreses, kāda palīdzība nepieciešama. Nav šo ziņu vēl līdz šim brīdim, kaut jau vasarā tika nolemts, ka tās jāiegūst... Toreiz nolēmām sagatavot arī speciālas anketas, kurās ierakstītu visas mums nepieciešamās ziņas. Darbs ir ļoti plašs, te varētu iesaistīt arī deputātus. Visu veicamā koordināciju uzticējām sociālās nodrošināšanas nodaļas vadītājai Valdai Priedei. Cik tālu tas iecerētais darbs ir veikts, nezinu, jo neesmu ne ar kādiem datiem iepazīstināts un uz koordinācijas sēdēm arī neesmu aicināts...

To, ka mēs īsto stāvokli nezinām, liecina kaut vai tas, ka mūsu rajona laikrakstā katrs autors, runājot par palīdzību vecajiem cilvēkiem, min atšķirīgus skaitļus. Vienā informācijā teikts, ka rajonā ir pāri par 800 vecu vientuļnieku un viņu vidū arī tādi, kuri nesaņem oficiālo valsts pensiju. Tajā pašā laikā blakus publikācijā ir minēts, ka rajonā ir ap pusotra tūkstoša veco cilvēku, kas nesaņem pensiju. Bet man te uz galda ir rajona izpildkomitejas 1988. gada lēmums, kur minēts skaitlis — ap trīs simti... Tātad, kā redzat, dati ļoti atšķirīgi, var pat teikt, ka šādu precīzu datu vispār nav. Pirmais, ar ko tad ir jāsāk, ar konkrētas datu bankas izveidi.

Pašā Valmierā mums ir zināmi piecpadsmit veci, vientuļi cilvēki, kuri nesaņēma pensiju, tagad viņiem izmaksā valsts minimālo pabalstu — 30 rubļi. Piecus no šiem cilvēkiem mēs uzzinājām tikai šogad, tātad visu šo laiku viņi ir dzīvojuši galīgi bez līdzekļiem. Bet cik vēl ir tādu, kas nesaņem ne kapeiku, kas ir veci un vientuļi? Paldies Inesei Vinklerei, kura sadzirdēja manu aicinājumu kaut ko konkrēti darīt, aizbrauca pie šiem cilvēkiem, uzzināja viņu vajadzības un apsolīja sniegt naudas pabalstu.

— Varbūt, ka varētu aicināt arī lielos rūpniecības uzņēmumus sniegt materiālu palīdzību, lai varētu izmaksāt šiem cilvēkiem summu vismaz minimālās pensijas apmērā?

— Kaut kas jau tiek iemaksāts, ja pie šiem uzņēmumiem grieztos ar tādu uzaicinājumu, domāju, ka atsaucība būtu. Bet te atkal nonākam pie tā paša jautājuma — vispirms ir jāzin, cik cilvēkiem vajag šos pabalstus, tātad — cik naudas vajadzētu. Bet te ir otra problēma, kas šiem lielajiem un mazajiem rūpniecības uzņēmumiem būtu pašiem atrisināma, proti, rūpēties par saviem bijušajiem strādātājiem. Vai ir pasekots, vai kāds no bijušajiem darbiniekiem tagad nav nespējīgs un vientuļš? Te nu arodbiedrībām un visām citām sabiedriskajām organizācijām, kas ir attiecīgajos uzņēmumos, ir plašs darba lauks. Es tā vienmēr domāju, no otras puses, kāpēc gan ir vajadzīgi kaut kādi speciāli uzaicinājumi, neviens taču nav noliedzis palīdzēt.

— Tad iznāk tā, ka visas daudzās biedrības un organizācijas būtībā strādā bez atdeves?

— Tā gluži nevarētu teikt, kaut kādu savu darba daļu jau viņas veic, bet pats galvenais ir tas, ka līdz konkrētajam cilvēkam šī palīdzība neaizīet. Protams, savākt kaut kādus statistikas datus, ko mums, piemēram, ir tik un tik pensionāri tajā un tajā vecumā, jau nav liela māksla, arī pacelt kādu vispārīgu problēmu un par to spriest un runāt, bet mums taču ir jāzin, vai tam vecukam vajag malku vai naudu, vai palīgu, kurš aizietu uz veikalu. Tad mēs varētu izveidot pat kādus speciālus dienestus, kas rūpētos par kādu konkrētu jomu. Es domāju, jums vajadzētu tikties arī ar sociālās nodrošināšanas nodaļas vadību, uzzināt, ko dara viņi, jo visi maksājumi, visi pabalsti iet caur šo nodaļu. Tāpat cilvēkiem būtu jāzin, ar ko konkrēti nodarbojas kara un darba veterānu padome, pensionāru padome...

— Dažbrīd šķiet, ka mēs Zēlsirdības vārdu, tāpat kā Dieva vārdu, valkājam bieži vien nevietā...

— Jā, daudz un skaisti runājam. Aizkustinoši jau tas ir, ka uzskaitām, ko vajadzētu dot šiem cilvēkiem Ziemassvētkos. Bet vai vientuļajiem cilvēkiem ir vajadzīgas tikai Ziemassvētku dāvanas un vienādienas palīdzība? Otrs, kas rada rūgtas pārdomas, ir tas, ka daudziem no vecajiem ļaudīm, kas tagad ir vieni un nespēcīgi, kaut kur dzīvo pieaugušie bērni. Daudziem pat tepat Valmierā un savās darba vietās ieņem augstus un atbildīgus amatus. Nu ko, laikam būs jāskatās, vai nevaram ņemt palīgā Ģimenes un laulības kodeksu un arī tiesu. Tas tomēr vispirms ir bērnu pienākums — rūpēties par saviem vecākiem. Pārdomām vēl viens piemērs. Savulaik pensionāru padomei, kad dalījām zemi dārziņiem, prasījām, lai iesniedz sarakstu, kurā būtu minēti maznodrošinātie pensionāri, lai pirmkārt viņiem piešķirtu šo zemīti, vismaz tā nodrošinot kaut nelielu atspaidu. Šo sarakstu nesaņēmu. Bet, kad paraudzījos, kādi cilvēki nāk uz šo zemes dalīšanu, tad varēju secināt, ka daudzi no viņiem bija vēl spēka gados un diez vai šis dārziņš viņiem ir vienīgais...

— Iepriekšējā «Tālavas» numura tirgošanas laikā komjaunatnes komitejā tika vākti ziedojumi Valmieras pansionātam. Cilvēki bija samērā atsaucīgi, kaut arī savāktā summa varbūt nebija pārāk liela, tomēr tas ir vairāk nekā nekas. Pie reizes, lai nerastos pārpratumi par šīs naudas likteni, tad tā ir nodota pansionāta direktora ricībā. Tā tiksot izlietota Ziemassvētku dāvanām. Varbūt aicināt sniegt ziedojumus šiem vientuļajiem, vecajiem cilvēkiem? Bet kāds var iedomāties, ka šī nauda var aizīet sānceļus, tāpēc kāda būtu iespēja to pārskaitīt vai iemaksāt konkrētiem mērķiem, nu kaut vai jums, pilsētas izpildkomitejai?

— Te nekādu problēmu nav, ja būs atsaucība, iespēju atradīsim.

— Nauda, pensiju un pabalstu izmaksas, tā taču ir tikai viena problēmas puse.

— Jā, un otra ne mazāk sāpīga ir — dzīves apstākļi. Lielākā daļa no šiem cilvēkiem ir savulaik dzīvojuši un vēl tagad dzīvo vecajā Valmieras apbūvē. Daudz ir vēl šādu vecu ēku. Ko mēs varam palīdzēt? Tikai ārējus gadus atpakaļ Valmierā sākās tāda nopietna un sparīga jauno māju celtniecība. Otrs, viņiem sava minimālā apdzīvojamā platība it kā ir, nu jācer, ka likumdevējs kaut ko paredzēs arī šajā ziņā. Tās telpas, kas ir veco cilvēku ricībā, ne vienmēr viņi spējīgi paši uzturēt kārtībā, nemaz jau nerunājot par remontiem. Kur nu vēl malkas sagāde... Kādreiz pionieri apskraidīja vecos cilvēkus, tagad pat tie vairs neiet. Atnākusi ziema ar sniegu un vecajiem ļaudīm atkal smaga problēma — sniega notīrīšana sava durvju priekšā un no ietves.

Kas tiek darīts? Esam noslēguši divdesmit piecus līgumus par veco cilvēku aprūpi. Maksājam kopējam divdesmit rubļus mēnesī. Bet te jāsaprot arī tie cilvēki, kas uzņēmušies šo grūto pienākumu. Pats galvenais — mums nav lieku līdzekļu, ko izsniegt, lai aprūpētājs varētu kaut vai nopirkt kādu dāvaniņu uz tuvajiem svētkiem. Nevaram pat brīvbiļeti iedot, lai cilvēks varētu aizbraukt līdz savam aprūpējamam vecītim. Te es ar labu vārdu gribētu minēt Veltu Bērziņu, viņa viena pati ir uzņēmusies vairāku vientuļnieku aprūpi.

— Noslēdzot mūsu sarunu, gribētos vēlreiz akcentēt, ar ko tad tagad sākt? Varbūt, ka varētu aicināt rakstīt uz «Tālavu» gan pašus vecos un vientuļos ļaudis, gan kaimiņus, kuriem ir zināmi šie veciši.

— Jā, ar šo izziņas vākšanu tad arī būtu jāsāk. Viena no iespējām ari būtu rakstīt «Tālavai». Pēc tam varētu šo informāciju apkopot un jau konkrēti apsekot katru cilvēku.

* * *

Tas, ka uz valsts palīdzību gaidīt ir bezcerīgi, mums ir skaidrs. Tādēļ vienīgā iespēja palīdzēt — darboties pašiem. Vēl tikai jāpiebilst, ka gaidām ne tikai ziņas par vecajiem un vientuļajiem cilvēkiem, bet arī par invalīdiem, kuriem nepieciešama palīdzība.

Ar J. SLEŅĢI tikās
G. MATISONE

Kas notiek varen plašajā?

PROGNOZE DEVIŅDESMITAJAM

Drīz būs klāt brīdis, kad, raugoties Ziemassvētku eglītes svecīšu liesmiņās, kaut uz mirkli aizmirsīsim savu rūgto ikdienu... Ak vai, ir tikai viens «bet», arī svētku prieks tiks ne visiem, jo eglīšu svecītes kļuvušas par kārtējo deficītu. Lai iegūtu tikai vienu vienīgu kārbiņu (pie tam tikai paju biedriem) šī tik ierastā svētku prieka, gribētājiem nācās stāvēt kilometrīgās rindās. Bet tie, kas neiemanījās todien nopirkt, tā arī paliks bešā, jo līdz Jaungadam svecītes tirgotas netikšot... Nu ko, ja atkrīt Ziemassvētku prieki, tad vismaz ar cerībām paraudzīsimies uz nākošo gadu. Ko tas sola? Mēs, protams, visas ieceres saistām ar Latvijas nākotni un brīvību. Bet vel jau esam lielā un varena brāļa apkampienos, tādēļ, šķiet, interesanti būtu uzzināt, kādu tad viņš redz savu tuvāko nākotni.

Lūk, dažas prognozes nākamgadam, kuras izteicis pie PSRS Ministru padomes izveidotās valsts komisijas, kura nodarbojas ar ekonomiskās reformas izstrādi, priekšsēdētāja vietnieks A. Orlovs.

Pirmkārt, inflacija nemazināsies, bet gluži otrādi — vel pieaugs, jau šī gada beigās kopējais inflācijas indekss būs 10—11 procenti (salīdzinājumam: 1988. gadā — 8,4, 1987. gadā — 7,3, 1986. gadā — 6,2 procenti).

1989. gada pirmajā pusē naudas emisija bija 8,9 miljardi rubļu (tas ir par trešdaļu vairāk nekā 1988. gada atbilstošajos mēnešos). Jau šī gada beigās šī summa būs divkāršojusies. Aug nevērtīgās naudas apjoms, proti, gandrīz 320 miljardi rubļu ir noguldīti krājkasēs, bet ap 100 miljardu rubļu iedzīvotāji glabā mājās.

Centra ekonomists prognozē, ka iedzīvotāju ienākumi augs straujos tempos, bet reizē tikpat strauji palielināsies arī rubļa nevērtīgums, zudīs jau tā minimālās tā pirktspejas. Sobrīd uz katru padomju rubli ir prece tikai par 18 kapeikām. Te gan nedaudz gribētos iebilst, jo ienākumi augs ne jau visiem iedzīvotāju slāņiem, tātad cietēji būs atkal jau tā maznodrošinātie ļaudis, arī pensionāri, ģimenes, kurās aug bērni...

Preces izzūd arvien straujāk no brīvās tirdzniecības, šis process, paredzams, turpināsies arī nākošo gadu. Taču jau tagad situācija šajā ziņā ir ļoti satraucoša, ka nu ne, ja tikai 5 procenti pārtikas preču šodien tiek pārdoti bez ilgstošiem pārtraukumiem, bez ierobežojumiem. Te japiebilst arī tas, ka plašajā Padomjvalstī ir arī apgabali, kur blakus jau ar hronisku deficītu sirgstošajām precēm trūkst arī maize, dažādi miltu izstrādājumi, par kartupeļiem nemaz nerunājot. Paldies Dievam, šajā Jaungada naktī vēl šī manta mums būs ko galdā likt, taču, ja ilgāk paliksim lielā un ļoti ēdeligā brāļa apkampienos, var gadīties, ka deviņdesmit pirmo gadu sagaidīsim arī bez gluži ikdienišķam un ierastām lietām.

Ekonomists prognozē, ka, turpinoties šādai ekonomiskajai situācijai, pieaugs arī streiku skaits, kas savukārt atkal ietekmēs jau tā sabrukošo tautsaimniecību.

Ir arī solījumi, ka preču tirgus varētu uzlaboties. Protams, ne jau pieaugot padomju preču kvantitātei un kvalitātei, bet gan uz importa rēķina. Šī gada pirmajos deviņos mēnešos ārvalstīs iepirktas preces par 35 miljardiem rubļu, tas ir par 6 miljardiem rubļu vairāk nekā iepriekšējo gadu attiecīgajā laika posmā. Kaut gan mums, nepaklausīgajām Baltijas republikām, pēc pašsaimniekošanas likuma apstiprināšanas diez vai ir vērts cerēt, ka centrs kaut ko no šiem importa daudzumiem atmetīs. Kaut vai atcerēsimies to, ka uz visu Latviju šogad nosūtīti tikai 40 pāri austriešu zābaciņu...

Tātad — nav nekā spoža tuvākās nākotnes cerībās. Bet mums paliek mērķis un reizē arī kopīgs Ziemassvētku sapnis — brīva Latvija.

Informācija gūta no laikraksta «Literaturnaja gazeta»

Par ko raksta Rietumos?

Daži fragmenti, kas attiecas uz PSRS.

Itāļu autobūves kompānija «Fiat» gatavojas iesaistīties rūpnīcas būvē Jelabugā, kur ražos 300 000 automobiļu gadā uz «Fiat-Panda» bāzes, kas padomju versijā sauksies «Oka». Kopējie kapitālieguldījumi paredzami ap 1—1,5 miljr. dolāru.

(Financial Times, 18.10.)

No intervijas ar Padomju eksporta asociācijas viceprezidentu, profesoru V. Kvintu: «Mēs esam ekonomiskā un sociālā krīzē, kura sasniegs savu maksimumu nākošā gada beigās vai 1991. g. sākumā. Krīze palīdzēs salauzt veco ekonomisko kārtību. Ir tikai viens ceļš — tirgus ekonomika, taču tai jābūt ar īpašu krievisku specifiku.»

(The Times, 18.10.)

PSRS militārā palīdzība Nikaragvai ir ap 500 milj dolāru gadā, šogad tā samazinās par 20%. Savukārt ekonomiskā palīdzība sasniedz 465 milj. dolāru gadā jeb 133 dolārus uz katru Nikaragvas pilsoni. Kopā PSRS nemilitārā palīdzība 1981.—1988. g. bijusi 2,9 miljrd. dolāru.

(International Herald Tribune, 17.10.)

Pāris Gintera Naininga, radikālsociāldemokrāta, domugraudi no 20. oktobra «Die Zeit»:

Perestroika ir aziātiskās despotijas aizstāšana ar amerikānisko idiotismu.

Patiess kapitālisms un patiess sociālisms ir neuzvarami kā viss nerealizējamais.

Šis pats laikraksts 20. oktobrī publicē arī sekojošus datus:

Rūpniecībā strādājošo gada darba laiks (1988. g., stundas):
1. Japāna 2149
2. ASV 1912
3. Šveice 1890
12. VFR 1697
(PSRS — 1968 st.)

Radītā vērtība 1 darba stundā (VFR pieņemot par 100):
1. VFR 100
2. Šveice 100
3. ASV 90
12. Anglija 54
(PSRS — ?)

Sagatavoja
Edmunds KRASTIŅŠ

Ekstrēmiskais grupējums «Tālavieši»
un ŠANAS draugu klubs
aicina visus vietējos un citu rajonu interesentus
neatkarīgi no rases un partijas piederības
uz vēl nebijušu uzņemšanu ar nosaukumu

«LIELĀ ŠANA»

ZET klubā 30. decembrī pl. 18.00
pirmo un pēdējo reizi šai gadā.

Progmārs —

runāšana, deklamēšana, atmaskošana, izsolīšana, atbalsta izteikšana, vēlēšana un, iespējams, veseliga smiešana.

Piedalīšoties arī citu rajonu ŠDKisti ar runāšanām.

Piezīme: visas runāšanas — dokumentāli pamatotas.

Ieeja brīva. Tiks vākti ziedojumi Valmieras trūcīgajiem iedzīvotājiem.

LTF Valmieras nodaļas valdes lēmums

Ņemot vērā, ka

1) nerada šaubas LR varmācīga likvidācija de facto un starptautiski tiesiskajā aspektā nelikumīgā valstiskā veidojuma — Latvijas PSR izveidošana un inkorporācija PSRS,

2) LR joprojām eksistē de iure,

3) jau 1989. g. 10. jūlijā valde ir pieņēmusi paziņojumu, saskaņā ar kuru viens no līdzvērtīgiem Latvijas neatkarības atjaunošanas ceļiem ir starptautiski tiesiskais, bet LR pārstāvniecības atjaunošana ir šī ceļa pirmais posms,

4) gandrīz 50% Valmieras rajona iedzīvotāju reģistrējušies kā LR pilsoņi vai kandidāti un reģistrācija turpinās,

5) rajona tautfrontieši aktīvi un ieinteresēti piedalās reģistrācijas darbā,

6) Latvijas PSR Augstākās un vietējo padomju vēlēšanas, kaut arī notiek zināmas liberalizācijas apstākļos, 1. un 2. p. minēto iemeslu dēļ, kā arī tādēļ, ka tajās piedalās citas valsts pilsoņi, nav likumīgas, un,

balstoties uz 1989. g. 23. septembrī 2. konferencē pieņemto programmu, LTF Valmieras nodaļas valde n o l e m j:

AKTĪVI DARBOTIES LR PILSOŅU KUSTIBĀ UN LR VALSTS VARAS ATJAUNOŠANĀ ARĪ TURPMĀK.

Lēmums pieņemts valdes sēdē 1989. g. 28. novembrī ar 11 balsīm «par», 4 atturoties (piedalījās 15 valdes locekļi).

PAZIŅOJUMS

«Tālavas» nākamais numurs iznāks 27. decembrī.

«TĀLAVA» —
Latvijas Tautas frontes Valmieras rajona nodaļas informatīvais biļetens.
Iznāk kopš 1989. gada augusta divas reizes mēnesī.

Redakcijas adrese:

Adrese vēstulēm un korespondencei: 228600, Valmiera, a. k. 206.

Tālrunis:

Salikts un iespiests Valmieras tipogrāfijā «Liesma», 228600, Valmierā, A. Upīša ielā 7.
Ofseta tehnika.
1 uzsk. iespiedloksne.

Redakcijas kolēģija:
INESE VINKLERE (redaktore)
GUNTA MATISONE
GUNTIS BUKALDERS
EDMUNDS KRASTIŅŠ
VIESTURS LUCĀNS
ARTURS NARBUTS
ERIKS VĒBERS
MĀRIS ZARIŅŠ

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas, redkolēģijas vai LTF Valmieras rajona nodaļas valdes viedokli.

Redaktore
I. VINKLERE

P. 6395 T. 7000

ŠDK o ŠDK o ŠDK o ŠDK o ŠDK o ŠDK o ŠDK o ŠDK

Bailēm lielas acis

«Iestājusies dziļa krize:
Jāatstāj šī paradīze.
Visus krievus ārā dzīšot,
Lopu vāgos izvedīšot!...»

Lasot sirdi pamet miers.
Atvaļināts oficiers
Ķer pēc sava tukla maka,
Jo tam dūša paliek švaka.

Ciganis, protams, nopleš naudu
Tomēr — kas tas ir pret baudu
Sapni izjaust Kremļa zvanu
Spīrdzinošo zvanīšanu!

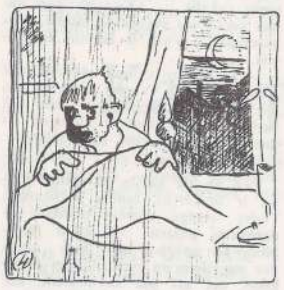

Troksnis uzmodina Vaņu,
Sasprindzina viņa maņu:
Kas tur grabēja pie skapja?
(Redzēšana naktī knapa.)

Tumšā pamanījis ēnu,
Fomičs sirdi sajūt lēnu:
Vot i vsjo! Pār manu miesu
Šitie viesi spriedīs tiesu!

Drebot, jauzdams naves baismu,
Ivans Fomičs uzdedz gaismu...
«Tpu, ...,* —
Eto bil vsego liš kot!»

* — netulkojama padomju folklora (3 stāvi).

V. JASMINS

ŠDK īsumi

Ellē un paradīzē jau ilgāku laiku notiek liela pārkārtošanās: daudziem, kuri ar ordeņiem, medaļām, saldiem vārdiem un vēl saldākiem nekrologiem izvaditi uz paradīzi, ištā vieta, izrādās, ir ellē. Viņu skaitā daudz valmieriešu.

* * *

Grāfa Mikeļa Amālijas dēla Vanaga, Šanas biedrības virsaiša, īstajā vārdā Kārlis Konrāds, dzimšana notikusi 1889 gada 17. decembrī Valmierā. Piedzimis it kā savai mātei. Dzimšanas stundu piemirsis.

* * *

Latvijā beidzot atradusies Šanas virsaitim veltītās grāmatas «Latviešu Pūcesspiegelis» 3. daļa: Latvijas Valsts bibliotēkas izstādē «Trimdas grāmata». No decembra, izstādei beidzoties, tā lasāma bibliotēkas lasītavā. Pagaidām dažas rindas no grāmatas 1. daļas, kura izdota 1964., otrā — 1965., trešā — 1969 gadā, visas Zviedrijā apgādā «Zieme|blāzma».

«Iedzimto ciltiņa — latvieši, kas saja zemes stūri mitinājās, neapsaudzēti piederēja dižajai slāvu tautai. Tikai ar vāciešiem, zviedriem un citām čuhnām sajaukdamies, tie pagaidām bija zaudējuši savu īsto valodu un ticību. Vai varēja būt vēl kāds patriotiskāks un Dievam patīkamāks darbs par palīdzību, kas sniedzama šiem nelaimīgajiem ļaudīm, lai tie drīzāk varētu atgriezties lielās, pareizticīgās krievu tautas klēpī.»

Andris BRIEDIS

* * *

ŠDK klaču tarbā pēdējā brīdī pienākusi ziņa, ka VUleR bijusi piedāvāšana ražot asaru gāzes baloniņus. Neapzinoties darba svarīgumu un sevišķo nozīmību, rūpnīcas vadība atteikusies no šī perspektīvā produkcijas veida.